

Elias Canetti

İnsanın Taşrası

1942-1972

Deneme

Türkçesi: Ahmet Cemal

1942

BELLİ BİR YAŞTAN başlayarak her yıl biraz daha gençleşebilmek, bir zamanlar büyük bir gururla çıkılmış basamaklardan gerisin geriye koşabilmek hoş olurdu. Böyle bir durumda yaşlılığın saygınlıkları ve onurları, bugün nasılsa yine öyle kalmalıydı; böylece altı ya da sekiz yaşındaki çocuklara benzeyen insancıklar, en bilge ve en deneyimli kişiler sayılırlardı. En yaşlı krallar, en küçük krallar olurlardı; sadece küçücük papalara rastlanırdı; piskoposlar kardinallere, kardinaller de papalara tepeden bakarlardı. O zaman artık hiçbir çocuk herhangi bir büyüklüğü istemezdi. Tarih, eskiliği ölçüsünde önemini yitirirdi; insan, üç yüz yıl önceki olayların böcekleri andıran yaratıklar arasında geçtiği duygusuna kapılırdı ve geçmiş, nihayet görmezden gelinmenin mutluluğunu yaşayabilirdi.

Özgürlük sözcüğü önemli bir gerilimi, var olanlar arasında belki de en önemli gerilimi dile getirmeye yarar. İnsanlık hep *çekip gitmek* ister; gidilecek yerin adı olmadığında, bu yer belirlenmediğinde ve sınırları da görülemediğinde, özgürlük diye adlandırılır.

Bu gerilim uzam açısından anlatımını, bir sınırı sanki o sınır yokmuşçasına aşmaya yönelik şiddetli istekte bulur. Uçmada simgesini bulan özgürlük, o eski ve mitlerden kaynaklanan duyguyu doğrultusunda, güneşe kadar uzanır. Zamanın akışı içersinde özgürlük, ölümün aşılmasıdır ve insanlık için ölümün ileriye, hep daha ileri ertelenmesi bile yeterlidir. *Nesneler* arasındaki özgürlük ise, fiyatların ipini koparmasıdır: son derece özgür bir insan olan ideal müsrifin en çok istediği şey, fiyatların sürekli, hiçbir kuralca belirlenmeksizin değişmesi, belli bir yönü bulunmaksızın, hava koşullarından bağımlıymışçasına, etkilenemez ve önceden kes-

tirilemez bir biçimde düşüp yükselmesidir. “Bir şeyi yapmak” diye bir özgürlük yoktur; özgürlüğün mutluluğu, kendi sınırlarını aşmak isteyen insanlığın yaşadığı gerilimdir ve insan bu dileğini gerçekleştirmek için kendine en kötü sınırları seçer. Öldürmek isteyen, öldürme yasağına eşlik eden korkunç tehditlerle uğraşmak zorunda kalacaktır: bu tehditlerden onca acı çekmese, kendini hiç kuskusuz daha mutluluk verici gerilimlere açabilecektir. – Özgürlüğün kaynağı ise *soluk alma* eyleminde yatar. Herkes, her havayı soluyabilir: soluk alma özgürlüğü, bugüne kadar gerçek anlamda yıkılmamış tek özgürlüktür.

Yalnızca bir resim, birinin *bütünüyle* hoşuna gidebilir, ama bir insan, asla. Meleklerin kökeni budur.

Uçmak denilen o çok eski ve değerli düşün, tüm çekiciliğini, anlamını ve ruhunu çok çabuk yitirdi. Düşler böyledir, birbiri ardına ölümcül bir biçimde gerçekleşir. *Yeni* bir düşün görebilir misin?

Kendilerini tek bir dine adayanlar, çok alçakgönüllü insanlar olmalı! Benim pek çok dinim var: bunların hepsinin üstünde olan ise ancak yaşamımın akışı içersinde oluşmakta.

Düşüncelerin ellerini sudan çıkardıklarını görürüz, yardım çağır-dıklarına inanırız; ama bu, çok yanıltıcıdır, onlar birlikte çok iyi geçinip giderler, isterseniz bir kez deneyin ve aralarından birini çekip çıkarmaya çalışın!

Bir insanın ne kadar bilge olabileceği, bilmek ile bilmemek arasındaki dengeye bağlıdır. Bilmemek, bilmekten ötürü yoksullaşmalıdır. Her yanıt karşılık –uzaklarda bulunan ve görünüşte bu yanıtın bağlamı dışında kalan–, eskiden bir köşeye sinip uyumuş bir soru ortaya çıkmalıdır. Çok sayıda yanıtı olanın daha kabarıklık sayıda sorusu bulunmalıdır. Bilge, yaşamı boyunca bir çocuk

olarak kalır; sadece yanıtların varlığı, toprağı ve soluk almayı çoraklaştırır. Bilmek, yalnızca iktidar sahibi için bir silahtır; bilge kişinin ise silahlar kadar nefret ettiği başka bir şey yoktur. Bilge, tanıdıklarından daha çok sayıda insanı sevme isteğinden ötürü utanç duymaz; ve bilge, haklarında bir şey bilmediğı insanlara asla tepeden bakıp kendini onlardan ayrı tutmayacaktır.

Yaşamımın en iyi zamanlarında hep içimde yer açtığıma, gittikçe daha çok yer açtığıma inanırım, bir yerde kar kürelerim, bir başka yerde gökyüzünün çökmüş bir bölümünü yine havaya kaldırıyorum, gereksiz göller vardır, onların sularını akıtırım –bu arada balıkları kurtarıyorum–, büyüyen ormanlar vardır, içlerine yeni maymun sürüleri salarım, her şey hareket halindedir, ancak yer hep dar gelir, hiçbir zaman, “Ne için?” diye sormam. Ne için, diye bir duygu da geçmez içimden; yalnızca bu işi hep yeniden, sürekli yapmak zorunluluğunu duyarım ve bunu yapabildiğim sürece de yaşamımı hak etmiş olurum.

Bu surat, işi savaşa kadar vardırırdı ve biz onu yok etmedik! Biz milyonlarcayız ve dünya silahlarla dolu, üç bin yıl yetecek kadar cephane var ve bu surat hâlâ burada, çadır bezi gibi üzerimize gerilmiş, tıpkı Gorgo’nun* çirkin suratu gibi ve bizler de cinayetlerin ortasında taşlaşıp kalmışız.

---

* Gorgo: Yunan mitolojisinde korkunç dişi yaratık. (e.n.)

